

Datum: 13.12.2023

STATUS UPOKOJENCA V SMISLU NADALJEVANJA ALI PONOVNE VKLJUČITVE V OBVEZNA SOCIALNA ZAVAROVANJA KOT SAMOSTOJNI PODJETNIK IN PREJEM DELNEGA POKOJNINSKEGA ZNESKA

Posameznik, ki izpolni pogoje za pridobitev pravice do upokojitve, lahko ohrani ali pridobi status samostojnega podjetnika kljub statusu upokojenca, vendar pod določenimi pogoji.

Obvezno socialno zavarovanje iz naslova samostojnega podjetnika, ureja 15. člen Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) in Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2B).

ZPIZ-2 (UL RS, št. 48/22) določa pogoje za pridobitev pravice do pokojnine. Posameznik se lahko upokoji na 3 načine. Prvi pogoj, z doseženo *upokojitveno starostjo* (27. člen ZPIZ-2), ki določa, da zavarovanec ne glede na spol, pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 65 let z dopolnjenimi (najmanj) 15 leti zavarovalne dobe. Drugi pogoj, z dopolnjeno *pokojninsko dobo oziroma predčasno upokojitvijo* (29. člen ZPIZ-2), ki določa, da zavarovanec pridobi pravico do predčasne pokojnine pri dopoljnjeni starosti 60 let z 40 leti pokojninske dobe. Tretji pogoj je *prenehanje obveznega zdravstvenega zavarovanja*, kot ga določa 108. člen ZPIZ-2.

Ko posameznik pridobi status upokojenca, lahko prejema pokojnino in hkrati nadaljuje ali ponovno začne z opravljanjem dejavnosti samostojnega podjetnika. Pri tem velja, da posameznik ne more uživati v popolnem obsegu obeh statusov hkrati, saj slednja po Slovenski zakonodaji nista združljiva.

Obstajajo izjeme, ki dovoljujejo sočasno izvajanje obeh statusov pod določenimi pogoji:

Status upokojenca in sočasno opravljanje dejavnosti samostojnega podjetnika ter pravica do prejema delnega pokojninskega zneska – spodbujanje in fleksibilen prehod iz samostojnega podjetnika v obdobje upokojitve

Delna upokojitev je del starostne ali predčasne upokojitve in je namenjena postopnemu uvajanju v obdobje upokojitve. Po ZPIZ-2B lahko samostojni podjetnik (15. člen), ki je izpolnil pogoje za predčasno ali starostno upokojitev po ZPIZ-2, pridobi pravico do delne upokojitve na način, da samostojni podjetnik ostane v sistemu obveznega socialnega zavarovanja najmanj 2 uri dnevno oziroma 10 ur na teden. Upokojenec je upravičen do prejema največ 75 odstotkov pokojninskega zneska. Delni pokojninski znesek se odmeri od predčasne ali starostne pokojnine, ki je odmerjena na dan njene uveljavitve (v odstotku)

in se do dopolnitve starosti 65 let poveča za 5 odstotkov. Po odločitvi posameznika o prenehanju prejemanja delne pokojnine, lahko zavarovanec zahteva izplačilo usklajenega zneska pokojnine.

Status upokojenca in ponovni vstop v opravljanje dejavnosti samostojnega podjetnika – t.i. reaktivacija upokojenca

Reaktivacija upokojenca je izraz, ki se uporablja za upokojenca, ki mu je že bila priznana pokojnina in želi ponovno opravljati dejavnost samostojnega podjetnika. Gre za ponovni vstop posameznika v obvezno socialno zavarovanje ob hkratnem uživanju sorazmernega deleža pokojnine. Višina sorazmernega dela pokojnine je odvisna od zavarovalnega časa za katerega se opredeli upokojenec s ponovnim vstopom v obvezna socialna zavarovanja.

Lestvica delnih pokojnin (v odstotku) za določeno število zavarovalnih ur:

- 75,00 % pokojnine, ko zavarovanec dela 2 uri na dan ali 10 do 14 ur tedensko;
- 62,50 % pokojnine, ko zavarovanec dela 3 ure na dan ali 15 do 19 ur tedensko;
- 50,00 % pokojnine, ko zavarovanec dela 4 ure na dan ali 20 do 24 ur tedensko;
- 37,50 % pokojnine, ko zavarovanec dela 5 ur na dan ali 25 do 29 ur tedensko;
- 25,00 % pokojnine, ko zavarovanec dela 6 ur na dan ali 30 do 34 ur tedensko;
- 12,50 % pokojnine, ko zavarovanec dela 7 ur na dan ali 35 do 39 ur tedensko.

Status upokojenca in sočasno opravljanje dejavnosti samostojnega podjetnika ter pravica do izplačila 20 odstotkov pokojninskega zneska

Poseben status posameznika, ki je ob izpolnitvi pogojev za upokojitev zavarovan pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in ostane v zavarovanju v nespremenjenem obsegu števila ur, se mu lahko ob vložitvi zahteve na mesečni ravni izplačuje 20 odstotkov pokojninskega zneska, do katerega bi bil upravičen na dan njene uveljavitve do prenehanja zavarovanja ali do oddane zahteve do uveljavitve delne pokojnine. Samostojni podjetnik upokojenec, ki s svojo dejavnostjo nadaljuje z opravljanjem dejavnosti v obliki samostojnega podjetnika, le-ta prejema 20 odstotkov pokojninskega zneska.

Finančni izračun delnega pokojninskega zneska (Finančna uprava RS)

V Sloveniji znaša povprečna bruto plača zaposlenega v letu 2023 (obdobje 2022), 2.023,92 EUR. Minimalna pokojninska osnova za prispevke socialne varnosti samostojnega podjetnika znaša 60 % zadnje znane povprečne letne plače, torej 60 % od 2.023,92 EUR, kar pomeni 1.214,35 EUR.

Najvišja možna zavarovalna osnova samostojnega podjetnika je lahko plačana v 3,5 kratniku povprečne plače (peti odstavek 145. člena ZPIZ-2), torej 2.023,92 EUR pomnoženo z 3,5 je 7.083,72 EUR.

V skladu z Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2, UL RS 96/2012) je za leto 2023 minimalna pokojninska osnova izračunana na sledeči način:

- zaposleni v delovnem razmerju (zavarovalna podlaga 001): 60 % od PP v RS za leto 2022 je 728,61 EUR.
- Samozaposleni (zavarovalna podlaga 005): 60 % od PP v RS za leto 2022 je 728,61 EUR.
- družbeniki in lastniki podjetij (zavarovalna podlaga 040): 90 % od PP v RS za leto 2022 je 1.639,38 EUR.

Lestvica delnih pokojnin za določeno število zavarovalnih ur za samostojnega podjetnika:

- 75,00 % pokojnine (2 uri na dan ali 10 do 14 ur tedensko) = 546,45 EUR;
- 62,50 % pokojnine (3 ure na dan ali 15 do 19 ur tedensko) = 451,74 EUR;
- 50,00 % pokojnine (4 ure na dan ali 20 do 24 ur tedensko) = 346,31 EUR;
- 37,50 % pokojnine (5 ur na dan ali 25 do 29 ur tedensko) = 269,59 EUR;
- 25,00 % pokojnine (6 ur na dan ali 30 do 34 ur tedensko) = 182,15 EUR;
- 12,50 % pokojnine (7 ur na dan ali 35 do 39 ur tedensko) = 87,43 EUR.

Upokoјencu, ki opravlja dejavnost samostojnega podjetnika, je omogočeno tudi opravljanje dela v drugih oblikah zaposlitve:

- Pogodba o zaposlitvi;
- Pogodba civilnega prava (avtorska pogodba, podjemna pogodba);
- Začasno in občasno delo upokoјencev;
- Osebno dopolnilno delo;
- Kratkotrajno delo.

Ostale zanimivosti iz statističnih podatkov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje RS:

V mesecu maju 2023 bilo beleženo 633.735 uživalcev pokojnin, od tega uživalci dela starostne ali predčasne pokojnine predstavljajo število 17.870. Starostno pokojnino prejema 470.501 prebivalcev RS, delno pokojnino 4.204 prebivalcev RS, preostalo število predstavljajo invalidski, družinski in vdovski uživalci pokojnin.

Razmerje med zavarovanci in uživalci pokojnin po letih

Leto	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Razmerje	1,38	1,39	1,43	1,45	1,49	1,52	1,55	1,53	1,54	1,57

Razmerje: Neto pokojnine : Neto plače v letu 2022

POVPREČNE STAROSTNE POKOJNINE BREZ SORAZMERNIH DELOV POKOJNIN IN DELNIH POKOJNIN V %	67,0
DELEŽ UŽIVALCEV STAROSTNE POKOJNINE BREZ SORAZMERNIH DELOV POKOJNIN IN DELNIH POKOJNIN MED UŽIVALCI STAROSTNE IN DELNE POKOJNINE V %	83,0
POVPREČNE STAROSTNE POKOJNINE BREZ SORAZMERNIH DELOV POKOJNIN IN DELNIH POKOJNIN Z DOPOLNJENIMI 40 ALI VEČ LETI POKOJNINSKE DOBE V %	74,1
DELEŽ UŽIVALCEV STAROSTNE POKOJNINE BREZ SORAZMERNIH DELOV POKOJNIN IN DELNIH POKOJNIN Z DOPOLNJENIMI 40 ALI VEČ LETI POKOJNINSKE DOBE MED UŽIVALCI STAROSTNE POKOJNINE BREZ SORAZMERNIH DELOV POKOJNIN IN DELNIH POKOJNIN V %	39,9
POVPREČNE STAROSTNE POKOJNINE V %	59,3
POVPREČNE INVALIDSKE POKOJNINE V %	46,1
POVPREČNE DRUŽINSKE/ VDOVSKE POKOJNINE V %	36,4

Uradni list RS, št. 50/2023 z dne 5.5.2023 določa, da je najnižja pokojninska osnova za v tem letu uveljavljene pokojnine od 1.1.2023 enaka 1.061,17 EUR oziroma 776,78 EUR in najvišja pokojninska osnova, 4.244,68 EUR oziroma 3.107,11 EUR, če so odmerjene na podlagi tretjega odstavka 390. člena ZPIZ-2.

Pripravila:

SPOT Svetovanje Koroška
za RRA Koroška d.o.o.

Danijela Uran, podjetniška svetovalka

Vir:

- Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2),
- Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2B),
- Finančna uprava Republika Slovenija,
- Mesečni statistični pregled (Zavod za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje).